

Muutuv tööturg ja töötajate ootused õiguskorrale

Peep Peterson

Eesti Ametiühingute Keskliidu esimees

Kavatsen oma lühiettekandes keskenduda kolmele aktuaalsele teemale, mis loomulikult annavad võimaluse arutleda tööelu ja selle regulatsiooni üle laiemalt:

1. Töötamise süvenev variatiivsus nõuab õiguspoliitilist reaktsiooni

Kui vanasti kujutati kõiki töötajaid ühte moodi tehases rassimas, siis täna kujutatakse sama ülekohtuselt kõiki palmisaarel arvutit näppimas. Üldistused töötamise tänasest valdavast iseloomust osutuvad valeks. Tegelikuses on variatsioonid järjest laiemad ja järjest keerulisem on pakkuda toimivat ühetaolist õigust kõigile.

Ettevõtete majanduslikud vajadused erinevad nii tööaja, puhkamise, töö tegemise koha, valveaja, tervishoiu, kui juriidilise vormi osas. Sama töötajate vaatevinklist - isegi nõrgema lepingupoole kaitset vajavad töötajad erinevalt.

Sellest tulenevalt peaksime kaaluma:

- a) kas meil on võimalik anda suurem vabadus tööõigust sektoritepõhiselt kujundada;
- b) kui palju tohime tööõigust laiendada nn sõltuvatele väikeettevõtjatele (FIE ei ole tänapäeval enam õige sõna);
- c) kuidas tagada sotsiaalkaitse mitmekesiste töövormide tingimustes nii, et nii panus kui kaitse on õiglaselt jaotunud.

2. Turvalise paindlikkuse kontseptsioon tuleb terviklikult välja arendada

Uue töölepinguseaduse vastuvõtmisel rääkisid eelnõu autorid palju nn Taani mudelist, mis tagab töötajatele kaitse ka olukorras, kus töösuhted ei ole enam nii püsivad. Professor Raul Eamets on oma töödes kasutanud skeemi, kus üks neljast pallikujulisest faktorist on paindlik tööõigus, teised kolm on aga aktiivsed tööturumeetmed, tugev sotsiaalkaitse ja elukestev õpe. Enne suurt majanduskriisi jõudsimise sisse viia esimese, ka teine toimib võrdlemisi hästi, kahe viimasega on lood halvemad.

Tõhusat rahalist abi töötuse korral saab vaid kolmandik töötutest ja sedagi määras, mis seab pere toimetuleku küsimärgi alla, kolmandik saavad riiklikku töötutoetust summas, mis ei ole piisav toidugi ostmiseks ja kolmandik ei saa Töötukassast mingit rahalist tuge. Need skeemid tuleb üle vaadata, et vastata ILO standarditele.

Elukestev õpe on saanud tähelepanu arengukavade pealkirjades, kuid reaalne osalusmäär ei ole kuigi kõrge. Lisaks näitavad uuringud, et õppes osalevad pigem haritumad ja suurema sissetulekuga töötegijad, kelle töötusrisk on ka muude näitajate mõttes väiksem.

Kuna tasakaalustamata paindlikkusel on tugevad majanduslikud, sotsiaalsed ja ka demograafilised tagajärjed, on turvalise paindlikkuse kontseptsiooni lõplik ellurakendamine Eesti jaoks väga oluline.

3. Pikenev tööiga seab erilisele kohale tervise kaitse

Eesti on oma arengus jõudmas etappi, kus igal kätepaaril on taas selgelt tajutav hind. Selle asemel, et näha vaeva ja võtta riske välismaalt tööjõu otsimisele, on kasulik hoida omad inimesed töövõimelisena. Lisaks muudele terviseedenduslikele tegevustele murravad terviseteemad järjest enam ka ettevõtetesse. Prognoosin, et lähiaja õigusuuendused tõstavad töötervishoiu ja tööohutuse samaväärselt keskele positsioonile kui näeme seda mitmetes Lääne- ja Põhja-Euroopa riikides.